

KODEKS O ZAŠTITI DJECE I RANJIVIH SKUPINA

Temeljem odredaba Zakonika kanonskog prava, Statuta Hrvatskog Caritasa, Etičkog kodeksa Caritasa i smjernica Caritasa Internationalis o zaštiti djece i ranjivih skupina Hrvatski Caritas dana 4. srpnja 2023. donosi

KODEKS O ZAŠTITI DJECE I RANJIVIH SKUPINA

Članak 1.

Uvod

Caritasi u Republici Hrvatskoj, na kanonskom području Hrvatske biskupske konferencije, (dalje: Caritas(i)) pastoralna su tijela Katoličke crkve u Republici Hrvatskoj, svake od 16 nad/biskupija i Vojnog ordinarijata.

Caritas želi graditi društvo u kojem se poštuju prava i dostojanstvo svakog pojedinca, kako je navedeno u viziji, misiji, načelima i vrijednostima Caritasa. Posebnu pozornost Caritas posvećuje izgradnji sigurnog, zdravog i prijateljskog okruženja za djecu i ranjive skupine.

Članak 2.

Svrha

Kodeks o zaštiti djece i ranjivih skupina (dalje: Kodeks) temeljni je dokument koji definira odgovornosti i zadaće svih djelatnika, volontera i suradnika Caritasa koji imaju bilo koju vrstu odnosa i interakcije s djecom i ranjivim skupinama u okviru djelatnosti Caritasa i njegovih ustanova.

Ovim Kodeksom želi se potvrditi predanost Caritasa zaštiti djece i ranjivih skupina, smanjiti rizike njihova zlostavljanja, postaviti jasna pravila i procedure za interakciju odraslih i djece u okvirima djelatnosti Caritasa.

Pravilna uporaba ovog Kodeksa predstavlja jamstvo za zaštitu djece, ranjivih skupina, osoblja Caritasa ali i samog Caritasa kao organizacije.

Ovaj Kodeks daje smjernice djelatnicima i suradnicima za vlastito ponašanje u radu s djecom i ranjivim skupinama te smjernice što učiniti ako su primijetili neprimjereno ponašanje drugih.

Članak 3.

Djelokrug

Primjena ovog Kodeksa obvezujuća je za sve Caritase u Republici Hrvatskoj: Hrvatski Caritas i 16 nad/biskupijskih Caritasa te Caritas Vojnog ordinarijata, ustanove kojima je osnivač Caritas, programe, projekte i aktivnosti koje Caritas provodi u duhu odredbe Zakonika kanonskog prava, kan. 95, §2. Kodeks se primjenjuje na djelatnike, suradnike i volontere. Djelatnike čine: članovi uprave i tijela nadzora sukladno Statutu te zaposlenici, a suradnike: volonteri, pripravnici, vanjski suradnici – fizičke i pravne osobe.

Članak 4.

Pojmovnik

Na domaćoj i međunarodnoj razini postoje različite definicije zlostavljanja ili nasilja nad djecom i ranjivim skupinama. Međutim, ni jedna od postojećih definicija ne ograničava pojedinca, ustanovu ili javnost da samostalno definira svoje tumačenje zlostavljanja nad djecom i ranjivim skupinama.

Definicije predstavljene u ovom Kodeksu su tumačenje Caritasa utemeljene na domaćim i međunarodnim dokumentima koji imaju u vidu kontekst u kojem djeluje Caritas u Republici Hrvatskoj.

Nasilje nad djecom

Nasilje nad djecom je svaki čin tjelesnog, psihološkog ili seksualnog zlostavljanja, zanemarivanja, te radnog i bilo kojeg drugog vida iskorištavanja, koji dovodi do vjerojatne ili činjenične opasnosti po zdravlje, život, razvoj i dostojanstvo djeteta koji se može pojaviti u obitelji, ustanovama ili u društvu.

Tjelesno zlostavljanje

Tjelesnim zlostavljanjem djece definira se svako djelovanje kojim se nanose povrede, ozljede ili rane djeci. Ono se manifestira u raznim oblicima a najčešći su: udaranje rukama ili nogama, pljuskanje, čupanje kose, uvrtnje dijelova tijela, nanošenje opekotina, bacanje na pod ili niz stepenice, vezivanje uz radijator ili ormar, uskraćivanje hrane, zaključavanje u stanu ili u nekom drugom prostoru, davanje otrovnih supstanci, narkotika, alkohola ili neodgovarajućih lijekova, ugrizi, pokušaji utapanja ili gušenja djeteta i sl.

Seksualno zlostavljanje

Seksualno zlostavljanje je bilo koji način iskorištavanja djece s ciljem seksualnog zadovoljavanja i uživanja odrasle osobe. Ono podrazumijeva namjerno i svjesno upuštanje u seksualne aktivnosti s djetetom upotrebom prinude, sile ili prijetnje; zloporabom povjerenja, položaja, autoriteta ili utjecaja na dijete, uključujući i status u obitelji; zloporabom situacije u kojoj je dijete posebno ranjivo. Najčešće se odnosi na pet situacija: uključivanje djeteta u seksualne aktivnosti, promatranje seksualnih aktivnosti, izlaganje djeteta pornografskom materijalu, neadekvatno dodirivanje djeteta i davanje sugestivnih seksualnih komentara. Osim jasno definiranog seksualnog zlostavljanja, mogu postojati i suptilniji oblici kao na primjer verbalno seksualno napastovanje, kreiranje seksualizirane atmosfere ili jezika, „udaranje po guzi“, promatranje djeteta prilikom presvlačenja, kupanja, pranja, davanje djeci neprimjerenih objašnjenja o seksualnosti i sl.

Psihološko zlostavljanje

Psihološko zlostavljanje je dugoročno emocionalno zlostavljanje djeteta, odnosno svaki oblik ponašanja kojim se zapostavlja, ugrožava, podcjenjuje, vrijeđa ili verbalno napada

dijete i izražavaju negativni osjećaji prema djetetu. Oblici emocionalnog zlostavljanja su: ignoriranje, odbacivanje, teroriziranje, izoliranje,

verbalno povrjeđivanje omalovažavanjem i vrijeđanjem nepristojnim terminima, zatim verbalno zastrašivanje, napadanje vrijednosti, ucjene, praćenje, uhođenje, prislušivanje telefonskih razgovora i sl. U osnovi ova se vrsta zlostavljanja ogleda u trajnom propuštanju iskazivanja ljubavi i pažnje prema djeci, kao i u verbalnim ispadima kojima se djeca ponižavaju i povrjeđuju.

Zanemarivanje djece

U širem kontekstu zanemarivanjem se podrazumijeva nebriga i propust roditelja, staratelja, skrbnika djeteta ili odgajatelja u ustanovi da zadovolje osnovne potrebe djeteta, uključujući potrebu za: prehranom, odjećom, smještajem, zdravstvenom skrbi, obrazovanjem, intelektualnim i emocionalnim razvojem. Za razliku od zlostavljanja, zanemarivanje je propuštanje da se nešto učini.

Ostali specifični slučajevi nasilja nad djecom

Postoje i druge vrste situacija u kojima se djeca pojavljuju kao žrtve. Najčešće pojave su vršnjačko nasilje i nasilje putem interneta. I ove pojave treba ozbiljno razmotriti i poduzeti odgovarajuće mjere kako bi se dijete zaštitilo.

Djeca

Pod pojmom djeca u ovom dokumentu podrazumijevamo sve osobe do navršениh 18 godina života, kako je to propisano relevantnim zakonskim okvirima Republike Hrvatske i Ujedinjenih naroda - Konvencijom o zaštiti djece. Primjena ovog dokumenta odnosi se na sve osobe do 18 godina starosti. Caritas preporuča primjenu ove politike i na mlađe punoljetnike, osobito kada su u pitanju ranjive skupine.

Ranjive skupine

Zakonik kanonskog prava u kan. 99 kaže: „Tko god je trajno nesposoban služiti se razumom, smatra se da nije umno razvijen te se izjednačuje s djecom.“ Stoga u ranjive skupine spadaju djeca i odrasle osobe koje nisu u mogućnosti samostalno skrbiti o sebi i samostalno donositi odluke, odnosno osobe koje za obavljanje svakodnevnih aktivnosti trebaju pomoć drugih. Posebno se misli na osobe s invaliditetom, teško bolesne osobe, nepokretne i dementne osobe, žrtve nasilja u obitelji, izbjeglice i tražitelje azila i dr. Posebnu pozornost treba posvetiti djeci koja dolaze iz ranjivih skupina.

Članak 5.

Opći stavovi Caritasa

- Caritas odbacuje svaku vrstu zlostavljanja, iskorištavanja i zanemarivanja djece u okviru aktivnosti koje provodi Caritas.
- Caritas prihvaća relevantne dokumente iz područja zaštite djece, poput Konvencije o pravima djeteta Ujedinjenih naroda, Politike o sigurnosti djece i ranjivih skupina Caritasa

Internationalis i Smjernica Hrvatske biskupske konferencije za postupanje u slučajevima seksualnog zlostavljanja maloljetnika.

- Caritas će poduzeti sve potrebne mjere kako bi se djeca i mladi zaštitili i sigurno sudjelovali u aktivnostima Caritasa na području Republike Hrvatske/Hrvatske biskupske konferencije.
- U slučajevima seksualnog zlostavljanja djece i ranjivih skupina Caritas će postupati prema odredbama biskupa Hrvatske biskupske konferencije sadržanima u Smjernicama za postupanje u slučajevima seksualnog zlostavljanja maloljetnika te prema odredbama Kaznenog zakona Republike Hrvatske.
- Caritas će informirati i educirati svoje zaposlenike, volontere i suradnike o ovom Kodeksu te zahtijevati od njih ponašanje u skladu s ovim Kodeksom tijekom obavljanja zadataka u Caritasu.
- Caritas će istražiti svaku situaciju ili sumnju koja ukazuje na potencijalno zlostavljanje djece počinjeno u okviru aktivnosti Caritasa.
- Caritas će poduzeti stegovne mjere u skladu sa svojim ovlastima i zakonskim obvezama prema svim osobama za koje se utvrdi da su počinili, sudjelovali u činjenju ili planirali počiniti bilo koju vrstu zlostavljanja, iskorištavanja i zanemarivanja djece u okviru aktivnosti Caritasa.
- Caritas će pružiti svaki vid potrebne pomoći i potpore djeci i roditeljima i starateljima djece koja su bila predmet zlostavljanja, a osobito djeci čije se zlostavljanje dogodilo u okvirima djelovanja Caritasa.

Članak 6.

Postupci u slučajevima sumnje na zlostavljanje

Bilo koji djelatnik, volonter, suradnik, dijete, roditelj ili staratelj ili bilo koja treća osoba koja sumnja na zlostavljanje djece i ranjivih skupina u okviru Caritasovih djelatnosti obvezna je takvu sumnju prijaviti. Prijava sumnje je obvezujuća za djelatnike Caritasa, a propust u smislu neprijavlivanja sumnje može rezultirati stegovnim mjerama.

Proces prijave, evidencije, istrage i utvrđivanje rezultata definiran je Pravilnikom o pritužbama. Sve informacije o tome kako podnijeti pritužbu i kako se ona obrađuje navedene se u tom Pravilniku. Pravilnik je dostupan u svakom Caritasu, ustanovi kojemu je osnivač Caritas i na mrežnim stranicama Caritasa.

Članak 7.

Posebnosti

Svaka prijava vezana uz moguće zlostavljanje djece i ranjivih skupina u Caritasu ima najviši stupanj prioriteta. Ove prijave će se razmatrati žurnim postupkom i tretirat će se kao prioritetne u odnosu na sve ostale pritužbe.

Kada se pokrene istraga, i ukoliko ona uključuje dijete ili njegova zakonskog staratelja, u proces istrage uključuje se i povjerenik za zaštitu djece i ranjivih skupina iz nad/biskupijskih Caritasa.

Članak 8.

Pomoć žrtvama

Caritas će zaštitu djece i pomoć eventualnim žrtvama zlostavljanja staviti na prvo mjesto u svim budućim aktivnostima vezanim uz eventualne sumnje na zlostavljanje djece. Ravnateljstvo Caritasa će na temelju realne potrebe donijeti odluku da se eventualnoj žrtvi zlostavljanja pruži psihosocijalna, materijalna, financijska, pravna pomoć ili bilo koji drugi vid pomoći o trošku Caritasa. U procesu pružanja pomoći žrtvi preporučuje se formiranje multidisciplinarnog stručnog tima za potporu žrtvama: psiholog, socijalni radnik, pedagog i sl.

Članak 9.

Zaštitne mjere

Radi zaštite djece i ranjivih skupina od bilo koje vrste zlostavljanja, Caritas će provoditi zaštitne mjere. Jedna od zaštitnih mjera je upoznavanje osoblja i suradnika s ovim Kodeksom, potpisivanje Izjave i edukacija za zaštitu djece i ranjivih skupina. Više informacija nalazi se u člancima 11. i 12. Kodeksa.

Prilikom zapošljavanja novih djelatnika ili angažiranja volontera koji rade s djecom i ranjivim skupinama odredbe ovog Kodeksa moraju biti sastavni dio relevantne dokumentacije: javnog poziva, ugovora o radu i sl. Posebna pozornost kod novog zapošljavanja staviti će na provjeru krivičnih ili drugih sumnji o zlostavljanju te na obvezno potpisivanje Izjave o prihvaćanju Kodeksa o zaštiti djece i ranjivih skupina.

Članak 10.

Odgovornosti

Opća je odgovornost ravnateljstva Caritasa upoznati, primijeniti i pratiti uporabu ovog Kodeksa u svim djelatnostima Caritasa. Ravnateljstvo Caritasa delegira ovaj zadatak djelatniku koji je središnja točka za zaštitu djece i ranjivih skupina, ali ga to ne oslobađa odgovornosti.

Na razini Hrvatskog Caritasa imenovat će se, uz suglasnost predsjednika Hrvatskog Caritasa, središnja točka/focal point za zaštitu djece i ranjivih skupina, koji je zadužen za aktivnosti unutar središnjeg ureda nacionalnog Caritasa.

U svakom nad/biskupijskom Caritasu jedna će osoba biti delegirana za zaštitu djece i ranjivih skupina te posebno educirana za obavljanje ovog važnog zadatka. Ta osoba će u slučaju primljenih pritužbi surađivati s imenovanom odgovornom osobom u nad/biskupiji i Hrvatskom Caritasu. Taj djelatnik nad/biskupijskog Caritasa zadužen je za organizaciju zaštitnih mjera i za nadzor nad primjenom ovog Kodeksa. Detaljniji opis posla i zadataka, kao i profil osobe, se nalazi u dodatku ovom Kodeksu.

Na nacionalnoj razini, pod vodstvom predsjednika Hrvatskog Caritasa, jednom godišnje ili po potrebi češće sastat će se nad/biskupijski djelatnici i djelatnik Hrvatskog caritasa zaduženi za zaštitu djece i ranjivih skupina te razmotriti primjenu ovog Kodeksa, organizirati zajedničke aktivnosti, predlagati izmjene i dopune u postupku zaštite djece te podnosi izvješća Biskupskoj komisiji za Hrvatski Caritas i Biskupskoj komisiji HBK za zaštitu maloljetnika.

Članak 11.

Smjernice za djelatnike Caritasa

Postoje neke jednostavne odredbe i postupci koji mogu smanjiti rizik od incidenta. Većina tih odredaba ili postupaka su općeniti i zajednički ali se mogu provesti u djelo. Važno je da svi djelatnici i volonteri provjeravaju provedbu ovih odredaba ili postupaka u svakom događaju ili aktivnostima u kojima sudjeluju djeca ili mladi.

- Prihvatite svako dijete s poštovanjem i osigurajte im pravo na osobnu privatnost.
- Prepoznajte da je svaka situacija potencijalni rizik kada ste sami s djetetom.
- Budite svjesni svih drugih situacija koje mogu predstavljati rizike i upravljajte tim situacijama.
- Planirajte i organizirajte sve događaje koji uključuju djecu tako da se rizici smanje.
- Osigurajte priliku djeci i mladima da razgovaraju s drugima o svojim problemima.
- Potaknite mlade i odrasle kako bi jasno i bez ustručavanja mogli iznijeti svoje stavove i navesti ponašanja koja im se ne sviđaju.
- Zapamtite da drugi mogu pogrešno protumačiti vaše postupke bez obzira koliko bili dobronamjerni.
- Nemojte provoditi vrijeme s djecom nasamo; uvijek planirajte aktivnosti tako da je nazočno više od jedne osobe ili da druge osobe mogu vidjeti ili čuti što se događa.
- Nemojte sami voziti djecu u automobilu, čak ni na kratkim relacijama, osim ako to nije prijeko potrebno zbog sigurnosnih razloga. Ako je takva situacija neizbježna, osigurajte da još jedna odrasla osoba, roditelj, staratelj, odgojitelj ili netko drugi bude upoznat da se to događa.
- Izbjegavajte neprikladan fizički ili usmeni kontakt s drugima, osobito s djecom.

- Nemojte se uplitati u situacije neprimjerena ponašanja koje za cilj imaju privlačenje pozornosti, poput nastupa bijesa.
- Nemojte pokazivati posebnu naklonost prema bilo kojem pojedincu.
- Nikada nemojte davati sugestivne primjedbe ili znakove, čak ni iz zabave.
- Nemojte umanjivati ili pretjerano naglašavati temu zlostavljanja djece.
- Nemojte se oslanjati samo na svoje dobro ime ili ime organizacije da vas zaštiti.
- Ne vjerujte u: „Meni se to nikada neće dogoditi!“

Članak 12.

Zabrane

U radu s djecom i mladima strogo se zabranjuje:

- svako tjelesno kažnjavanje djece, kao što su udarci ili drugi oblici tjelesnog nasilja;
- svaki oblik seksualne veze s djecom ili mladima;
- postupati zlostavljački, organizirati djelatnosti ove vrste ili poticati aktivnosti izlaganja djece ili mladih riziku nasilnih radnji;
- nasilni ili izrabljivački odnos prema djeci i mladima;
- koristiti jezik, geste ili radnje koje provociraju na tjelesni ili seksualni način;
- nasamo prenoćiti s djetetom ili s mladom osobom;
- pozivati djecu ili mlade same kući;
- pomagati im u osobnim aktivnostima koje oni mogu obaviti sami, na primjer pranje, odijevanje, odlazak na obavljanje nužde i sl.;
- šutke dopuštati ili čak sudjelovati u aktivnostima kod kojih ponašanje djece ili mladih vodi u moguće nasilne ili ilegalne radnje;
- posramiti ih, poniziti, podcijeniti, obeshrabriti ili ih izložiti bilo kojem drugom obliku psihičkog nasilja;
- diskriminirati drugu djecu ili mlade tako da se jednom pojedincu pruži povlašten tretman, naprimjer: poklonima, brigom, novcem itd.;
- pretjerano dugo baviti se samo jednim djetetom ili jednom mladom osobom i na taj ih način ograditi od drugih;
- slikati, izrađivati i gledati slike, videa itd. koji mogu povrijediti dostojanstvo djeteta ili mlade osobe.

Članak 13.

Izjava

Djelatnici Caritasa i ustanova kojima je osnivač Caritas obvezni su potpisati Izjavu o prihvaćanju ovog Kodeksa. Odgovornost je ravnatelja Caritasa i ravnatelja ustanove kojoj je osnivač Caritas dostaviti osoblju Izjavu na potpisivanje. Delegirana osoba za zaštitu maloljetnika i drugih ranjivih skupina obvezna je provjeriti jesu li svi djelatnici potpisali Izjavu.

Članak 14.

Edukacija

Djelatnici i volonteri Caritasa imaju pravo i obvezu sudjelovati na edukacijama koje se organiziraju na temu zaštite djece i drugih ranjivih skupina. Odgovornost je ravnateljstva Caritasa, u suradnji s delegiranim odgovornim osobama Caritasa za zaštitu djece i ranjivih skupina, osigurati takvu edukaciju najmanje jednom u dvije godine.

Članak 15.

Stegovne mjere

- Ravnatelj Caritasa ili ustanove kojoj je osnivač Caritas koji ne dostavi ovaj Kodeks djelatnicima ili ne pokrene proces potpisivanja Izjave bit će prijavljen nadzornom tijelu.
- Djelatnik Caritasa koji odbije potpisati Izjavu o prihvaćanju ovog Kodeksa bit će kažnjen prekidom Ugovora o radu.
- Volonter Caritasa koji odbije potpisati Izjavu o prihvaćanju ovog Kodeksa bit će onemogućen u obavljanju volonterske službe u Caritasu.
- Djelatnik Caritasa koji propusti prijaviti sumnjivu situaciju ili prijavu podnese s neopravdanim kašnjenjem dobit će opomenu pred raskid Ugovora o radu.
- Djelatnik Caritasa koji je predmet interne istrage bit će onemogućen obavljati djelatnost unutar Caritasa koja podrazumijeva bilo kakav kontakt s djecom.
- Djelatnik Caritasa koji je predmet vanjske istrage bit će onemogućen u obavljanju svoga posla u Caritasu do okončanja istrage.
- Volonter koji je predmet interne ili vanjske istrage bit će onemogućen u obavljanju volonterske službe.
- Suradnik koji se ne bude ponašao sukladno odredbama ovog Kodeksa neće biti angažiran u obavljanju posla za Caritas.

Članak 16.

Stupanje na snagu

Ovaj Kodeks stupa na snagu nakon što ga odobri Predsjednik Hrvatskog Caritasa.

v.r. mons. Bože Radoš,
predsjednik Hrvatskog Caritasa